

SVET AUTIZMU

Arteterapia a ergoterapia * Inklúzia v praxi * Naša škola sa zrodila zo sna
Vzdelávací cyklus CestAut pre rodičov * Štandardné operačné postupy pre PAS
NAUTIS - Národní ústav pro autismus * Katka

OBSAH

Úvodné slovo

3 Nezabudnime byť ľuďmi

AutistiPrešov pod lupou

4 Naša škola sa zrodila zo sna

Diagnostické okienko

7 Mýty a fakty

Očami odborníka

8 Štandardné operačné postupy pre PAS

Novinky

10 Mobilná aplikácia ASDetect na zisťovanie včasných známo autizmu

Profil organizácie

12 NAUTIS

Ako sa žije s autizmom

14 Katka

Autisti a umenie

20 Júlia Leto

Skúsenosti z praxe

22 Arteterapia a ergoterapia

25 Vzdelávací cyklus CestAut pre rodičov

26 Inklúzia v praxi

Ako na to

30 Videoscenáre a procesuálne schémy

Knižný tip

34 Autistická novinka na knižnom trhu

Chutné inšpirácie

35 Priateľský koláč

REALIZOVANÉ

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Svet Autizmu č. 2/2021, ročník 1
VYDÁVA: AutistiPrešov, Súkromná spojená škola, Vodárenská 3, 080 01, Prešov
TLAČ: Polygraf Print spol. s.r.o. Čapajevova 4908/44, 080 01, Prešov
REDAKCIA: Mgr. Eva Turáková, Mgr. Soňa Spišáková
KOREKTÚRA: Mgr. Katarína Gromošová
GRAFICKÁ ÚPRAVA: Mgr. Martina Šandorová, Ing. Zuzana Smolková
TITULNÁ STRANA: Anjel, Janík, žiak ZŠ, Vodárenská 3, Prešov

REGISTRÁCIA: ISSN 2729 - 9538
WEB: www.autistipresov.sk

Nezabudnime byť ľuďmi

Žijeme v dobe chaosu, demagógie, nezmyselných opatrení, dezinformácií, krízy autorít i hodnôt.

Napriek tomu všetkému, ak sa na chvíľu zastavíme, vypneme všetky zvuky okolo seba a spojíme sa so sebou samým, zistíme, že sme stále ľudské bytosti. Každý z nás túži po láske, pokoji, naplnenom živote, obyčajnom šťastí v kruhu rodiny a blízkych. Žijeme akoby v dvoch paralelných svetoch. Snažíme sa uchopiť ten svoj život a konečne nad ním získať kontrolu, no nedarí sa nám to. Dennodenne sme frustrovaní, unavení, apatickí či podráždení.

Ale kdesi tam v hĺbke v nás sme to ešte stále my.

Koniec tohto roka mnohí z nás prijímajú s úľavou a začiatok toho nového s nádejou, že nás už snáď čaká lepší a pokojnejší rok. Vianoce, kedy sme sa na chvíľu zastavili, prežili šťastné chvíle s rodinou, už prešli a pred nami stoja nové výzvy. Autizmus však nezmizol ani počas sviatkov a nezmizne ani počas ďalšieho roka. Je stálou súčasťou života mnohých rodín, ktoré žijú okolo nás. Občas je život s ním obohatením a odкрýva to najlepšie v nás, no často je bremenom, ktorého by sme sa radi zbavili. A každý jeden z nás, v akejkoľvek fáze života sa nachádza a čokoľvek mu život nadelil, potrebuje nádej. Rodičia detí s autizmom potrebujú nádej, že ich deti budú mať vždy dostupnú odbornú zdravotnú či sociálnu starostlivosť a možnosti na vzdelávanie, aké ich deti potrebujú. Že budú okolo nich vždy ľudia, ktorí im podajú pomocnú ruku a pomôžu im niesť ich kríž. Potrebujú vedieť, že až tu raz už nebudú, o ich deti bude s láskou a úctou postarané. Pred nami stojí v novom roku veľká výzva, aby sme dokázali opäť aspoň trochu nastaviť a zlepšiť systém starostlivosti o populáciu ľudí s autizmom. Tak prepotrebné systémové kroky a nastavenia, ako aj spolupráca medzi jednotlivými rezortmi v prospech ľudí s autizmom, nech sú prioritou nadchádzajúcich dní. A pri tej všetkej námahe a hľadaní nezabudnime byť ľuďmi. Vnímajme jeden druhého, svoje potreby, budme voči sebe navzájom láskaví a tolerantní. Nedajme sa vtiahnuť chaosom tohto sveta do zmätku a apatie, ale vždy nájdime to miesto v nás, kde v nás drieme krásna ľudská bytosť, odraz Boha v nás, v Jeho stvorení.

Prajeme vám šťastný nový rok! Nech ste všetci zdraví a máte silu zvládnuť všetko, čo vám život prinesie!

V druhom čísle časopisu Svet autizmu sa nechajte inšpirovať, nadchnúť i potešiť, ale hlavne posilniť silnými príbehmi, odvahou robiť veci dobre, aj keď tomu okolnosti neprajú, a vnútornou krásou ľudí, ktorí pre rodiny detí s autizmom robia svet vládnejším miestom.

Naša škola sa zrodila zo sna

Realitou sa stala vďaka pomoci
a nadšeniu mnohých ľudí okolo.

Kto sú AutistiPrešov?

**Pod týmto strešným názvom sa skrýva tím ľudí
a súbor organizácií pod jedným zriaďovateľom
– Mgr. Evou Turákovou.**

Organizácie vznikali postupne, tak ako sa postupne
vynárali nové a nové potreby detí a neskôr
dospelých s autizmom. Od začiatku boli jednotlivé
zložky rodičmi aj odborníkmi hovorovo označované
„Francesco“ podľa občianskeho združenia, ktoré
vzniklo hneď na začiatku.

Dodnes mnohým nie je jasné, ktorá naša
organizácia čo robí. Rozhodli sme sa preto trochu
tento zmätok upratať. V tejto rubrike budeme
postupne predstavovať naše jednotlivé zložky.

Dnes na úvod súhrnne o našich aktivitách a filozofii
slovami zriaďovateľky a riaditeľky.

Prešlo 15 rokov od momentu, kedy sa sen, založenie materskej a základnej školy pre deti a žiakov s autizmom, stal realitou. Prešli sme dlhú cestu hľadania možností pre rodiny detí s autizmom v Prešovskom kraji.

Začínali sme v priestoroch františkánskeho kláštora s 15 deťmi. Dnes je ich 160. Okrem kmeňovej školy sídliacej na Vodárenskej 3 v Prešove máme už tretí rok otvorené elokované pracovisko na Františkánskom námestí, kde sme začínali. O deti sa stará tím vyše 85 kvalifikovaných pedagogických i odborných zamestnancov.

Deťom s autizmom a ich rodinám poskytujeme komplexné služby od [MATERSKEJ ŠKOLY](#) cez [ZÁKLADNÚ](#) až po [PRAKTICKÚ ŠKOLU](#).

V našom [CENTRE ŠPECIÁLNOPEGAGOGICKÉHO PORADENSTVA](#) poskytujeme diferenciálnu diagnostiku aj terapeutické služby a vzdelávanie pre rodičov aj odborníkov a vyše 1200 klientov.

Po ukončení povinnej školskej dochádzky a praktickej školy môžu mladí dospelí s autizmom navštevovať

[KRAJSKÉ AUTISTICKÉ CENTRUM Prešov, n. o. \(KACP\)](#) - špecializované zariadenie pre klientov s autizmom s dennou ambulantnou a týždennou pobytovou službou, ktoré bolo založené v partnerstve s PSK.

V rámci [CENTRA VČASNEJ INTERVENČIE](#) poskytujeme podporu a poradenstvo rodinám detí s rizikovým vývinom, a to priamo v ich domácom prostredí, ale tiež prostredníctvom skupinových aktivít v našich priestoroch. Rodiny sprevádzame aj pri začleňovaní detí do MŠ a ZŠ.

Spôsob výučby v našej škole sa odvíja od samotného dieťaťa a jeho individuálnych potrieb a potrieb jeho rodiny, aby tu zostal zachovaný vzťah rodina – dieťa – škola. Pomocou aktuálneho vývinového dotazníka sa s pomocou rodičov určujú krátkodobé i dlhodobé ciele, ktoré chceme u dieťaťa dosiahnuť prioritne.

Deti sa vzdelávajú podľa individuálnych študijných plánov, ktoré tvorí učiteľ v úzkej spolupráci s rodičmi a odborníkmi. Pri práci s dieťaťom hľadáme najvhodnejšiu z dostupných metód vhodných na výučbu detí s autizmom, ako je TEACCH, PECS, prvky ABA terapie, intenzívnej interakcie, využívame rôzne podporné terapie, sociálne príbehy, zážitkové denníky, procesuálne schémy či videoscenáre.

So žiakmi robíme návštevy v prirodzenom prostredí, preto je súčasťou vyučovania aj tréning cestovania v MHD, vlakom, návšteva kúpaliska, cukrárne, múzea, kina a pod.

Každoročne organizujeme týždenné pobyty v prírode či lyžiarsky zájazd. Na komunitnej úrovni organizujeme spoločné športové a kultúrne akcie pre našich žiakov aj ich kamarátov z iných škôl na východe Slovenska.

Pravidelne každý rok organizujeme aj Ples teenagerov, na ktorom sa zúčastňujú rovesníci z rôznych škôl, a tiež rôzne akadémie, benefičný koncert či spoločné oslavy. Sme súčasťou Špeciálnych olympiád, zameriavame sa na atletiku a zimné športy.

V škole prevádzkujeme cvičnú kaviareň, práčovňu, wellness.

Zúčastňujeme sa rôznych projektov a školení, ktoré nám pomáhajú zlepšovať našu prácu. Vďaka projektom dokážeme vybaviť našu školu moderným zariadením, získavame granty na tvorbu didaktických pomôcok, zariadenie odborných učební, špeciálne počítačové programy, ale aj na rôzne školské a komunitné aktivity.

Spolupracujeme s viacerými školami, ktoré vzdelávajú deti s autizmom. V rámci medzinárodnej spolupráce a prostredníctvom projektov Erasmus+ rozvíjame spoluprácu so špeciálnymi školami s podobným zameraním a pracujeme na overovaní metodík.

Hľadáme možnosti pre našich žiakov a hlavne pre ich budúcnosť a možnosť fungovať, pracovať a žiť aj po ukončení povinnej školskej dochádzky.

V rámci projektov sme spolupracovali a spolupracujeme so školami v krajinách ako Anglicko, Nemecko, Chorvátsko, Turecko, Poľsko, Slovensko, Grécko, Litva a Rumunsko.

Zúčastňujeme sa aktívnou účasťou celoslovenských aj medzinárodných konferencií, školení pre širokú odbornú verejnosť a rodičov.

AutistiPrešov POD LUPOU

Odborne zastrešujeme celý Prešovský kraj. Poskytujeme diagnostické a poradenské služby ľuďom z bližšieho aj vzdialenejšieho okolia, sme cvičnou školou a školiacim pracoviskom pre študentov Prešovskej univerzity a Katolíckej univerzity v Ružomberku.

Ministerstvo školstva nám opakovane udelilo akreditáciu na vzdelávanie odborných a pedagogických zamestnancov v oblasti autizmu v rôznych programoch. Spolupracujeme na výskumoch, vyvíjame a zdieľame funkčné a praxou overené metodiky práce s autistickou populáciou. Získali sme meno nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí.

Spolu s austrálskou univerzitou La Trobe z Melbourne prinášame na Slovensko aplikáciu na rozpoznanie včasných znakov autizmu ASDetect, ktorá bude preložená do slovenského jazyka a bude voľne dostupná a stiahnuteľná do mobilu. Veríme, že aj týmto počínom prispejeme k včasnému záchytu detí s rizikovým vývinom a skorým zabezpečením intervencií a terapií im pomôžeme zlepšiť vyhliadky do budúcnosti.

Čo si ale na tom všetkom cením najviac?

Pochopili sme, že úspešní budeme len vtedy, ak budeme stavať mosty k sebe navzájom. Že v každom spokojnom, prijatom a milovanom dieťati sa skrýva šťastie, ktoré sa potom násobí a prenáša na druhých. Môžeme si byť navzájom darom a učiť sa spolu fungovať v akceptácii inakosti. Ak chceme zmeniť svet, musíme v prvom rade zmeniť seba a svoje postoje.

SOVA, Alex, žiak ZŠ, Vodárenská 3, Prešov

Chcem sa týmto poďakovať všetkým, ktorí uverili môjmu snu, pomohli mi ho zrealizovať a celé tie roky nás podporujú a pomáhajú nám.

Ďakujem rodičom našich detí, že nám dali svoju dôveru a zverili nám svoje deti, o ktoré sa s láskou staráme.

Ďakujem všetkým mojim kolegom, že so mnou zdieľajú tento sen a denne na ňom pracujú.

A najväčšia vďaka patrí našim deťom s autizmom, ktoré ma učia byť človekom a milovať.

Špeciálna vďaka patrí Bohu, ktorý toto naše dielo denne požehnáva.

Mýty a Fakty

MÝTUS

Dieťa zdieľa pozornosť,
nadväzuje očný kontakt, ukáže hračku,
pomazná sa...
tak to nemôže byť autizmus.

FAKT

Mýtus, že autizmus je možné u dieťaťa posudzovať aplikáciou binárneho kritéria pri jednom znaku (určitý znak chýba alebo nechýba) je rozšírený medzi klinickými psychológmi i detskými psychiatrami. Veľa detí kvôli tomu nedostane správnu diagnózu.

Autizmus je vývinová porucha, oslabenia môžu byť vyjadrené v rôznej sile (rovnako ako napríklad u porúch intelektu). Neposudzuje sa len prítomnosť či neprítomnosť nejakého prejavu, ale i to, či je jeho kvalita primeraná veku, či je dieťa schopné adekvátne využívať danú zručnosť v rôznych kontextoch. Sociálno-komunikačné zručnosti sú u všetkých detí s autizmom oslabené. Čiastkové prejavy sú ale pomerne zložité a veľmi rôznorodé konštrukty, ktoré pri posudzovaní treba rozdeľovať na jednotlivé komponenty. Pri zdieľanej pozornosti napríklad posudzujeme žiadosť, iniciovanie zdieľania záujmu a reaktivitu na výzvu.

Medzi 10. až 18. mesiacom je najvýznamnejším predpovedajúcim faktorom rozvoja autizmu iniciácia zdieľania pozornosti.

Dozrievaním i učením sa deti zlepšujú a niektoré symptómy charakteristické pre ranú fázu miznú, alebo sa významne zlepšujú. Mnohé deti s autizmom prinesú rodičovi hračku, usmiejú sa naňho, ukážu na predmet, ktorý chcú, alebo sa túlia.

Kľúčové pre diagnózu autizmu je oslabenie celkových sociálno-komunikačných zručností v porovnaní s priemernými mentálnymi schopnosťami a naplnenie viacerých diagnostických kritérií, a nie len binárne posudzovanie jedného symptómu.

ZDROJE

- L.V. IBANEZ, C.J. GRANTZ, D.S. MESSINGER. The development of referential communication and autism symptomatology in high-risk infants. *Infancy*, 18 (2013), pp. 687-707
- NYSTRÖM P., THORUP E., BÖLTE S., FALCK-YTTER T., Joint Attention in Infancy and the Emergence of Autism, *Biological Psychiatry*, Volume 86, Issue 8, 2019, Pages 631-638, ISSN 0006-3223.
- MICAI M., FULCERI F., CARUSO A., et al. Early behavioral markers for neurodevelopmental disorders in the first 3 years of life: An overview of systematic reviews, *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, Volume 116, 2020, Pages 183-201, ISSN 0149-7634.

autor: Kateřina Thorová
recenzent: Martina Hodovalová

Štandardné operačné postupy pre PAS

Štandardy sú základom pre vytvorenie rovnakých podmienok prístupu k takej zdravotnej starostlivosti každého dieťaťa a dospelého s poruchou autistického spektra (PAS), ktorá je na úrovni súčasných poznatkov vedy.

Napriek vysokej prevalencii vo vyspelých krajinách (okolo 1-1,5 %) a celosvetovému nárastu prevalence porúch autistického spektra na Slovensku takéto štandardy doteraz neboli vytvorené.

Pracovná skupina pre poruchy autistického spektra Ministerstva zdravotníctva SR zložená z odborníkov - detských psychiatrov, klinických psychológov, klinických diagnostikov, odborníkov z praxe a výskumu, ale aj špeciálnych a liečebných pedagógov, klinických logopédov, odborníkov na liečbu a všeobecných pediatrov pre deti a dorast - sa zaoberala práve tvorbou súboru nových štandardných operačných postupov pre poruchy autistického spektra (štandardy). Pri ich vypracovaní spolupracovala so širokým okruhom odborníkov z praxe. Práca bola zavŕšená schválením Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky s účinnosťou od 1.7. 2021.

Motiváciou pre tvorbu Štandardov boli chýbajúce usmernenia, a tým nedostatky v komplexnej starostlivosti o týchto pacientov, a súčasne snaha zjednotiť na Slovensku prístup k prevencii, skríningu, diagnostike, manažmentu a liečbe PAS.

Cieľom je zabezpečenie štandardnej starostlivosti a jej dostupnosti pre pacientov s PAS a prevencia negatívnych dopadov ochorenia na kvalitu života osôb s PAS so zámerom o maximalizáciu a podporu silných stránok, podporu samostatnosti a zlepšenia kvality života dieťaťa a rodiny s PAS.

Zároveň bolo vytvorenie štandardných postupov nevyhnutné na zosúladenie s novou klasifikáciou chorôb MKCH-11, záväznou pre zdravotníctvo, ktorú zavádza Svetová zdravotnícka organizácia WHO od 1. 2. 2022 a v najbližších rokoch sa postupne dostane do praxe.

Súbor Štandardných operačných postupov pre poruchy autistického spektra (ŠOP PAS) pozostáva z piatich častí, ktoré spolu tvoria komplexný pohľad na starostlivosť o dieťa alebo dospelého s PAS.

Sú zamerané na skríning, diagnostiku, manažment autizmu, manažment samotného pacienta a farmakoterapiu problematických behaviorálnych prejavov. Pri ich tvorbe autori vychádzali z aktuálnych svetových a európskych odporúčaní, publikácií v problematike autizmu uznávaných svetových autorít, z nadnárodných štandardov a klinických skúseností. Do štandardov sa mohli zahrnúť len postupy založené na dôkazoch a k odporúčaným postupom je tiež uvádzaná sila týchto dôkazov.

Nakoľko sú PAS ochorením, ktoré si vyžaduje multidisciplinárnu starostlivosť, ale aj medzirezortnú spoluprácu, štandardy zadefinovali kompetencie pre jednotlivé kroky pri ceste pacienta cez zdravotný systém, ako aj kompetencie pre jednotlivé odbornosti. Zároveň sú podkladom pre spoluprácu a vytvorenie štandardov pri starostlivosti o deti s PAS v oblasti školstva a sociálnej starostlivosti tak, aby tvorili celok zabezpečujúci komplexnú podporu týchto detí a dospelých.

Štandardy obsahujú popisovú časť, ako aj grafické postupy. Grafické znázornenia v ŠOP ponúkajú rýchlu informáciu o vhodných postupoch, sú prehľadné, vo forme algoritmu.

Skríning PAS zavádza všeobecného lekára pre deti a dorast ako manažéra skríningu, ktorý na základe akéhokoľvek podozrenia z jeho strany, zo strany rodiča, alebo zo strany iného odborníka je povinný vykonať skríning na PAS a rozhodnúť o ďalšom postupe podľa štandardu. Vo veku 16 - 30 mesiacov je skríningovou metódou M-CHAT dotazník, voľne dostupný aj na <https://acva.sk/m-chat/>. Je možné ho vyplniť aj pred návštevou detského lekára a priniesť mu výsledky skríningu.

Samotnej diagnostiky sa spravidla zúčastňuje viacero odborníkov, konečnú diagnózu však uzatvára detský psychiater. Multidisciplinárny tím sa na jeho odporúčanie venuje aj následnej terapii a manažmentu týchto pacientov.

Zadefinovali sa aj nové zariadenia v zdravotníckom systéme, a to Autistické centrum, ktorého cieľom by mala byť diagnostika, diferenciálna diagnostika, výskum a vzdelávanie nových odborníkov v PAS, ktorých je v systéme v súčasnosti nedostatok. Psychiatrický stacionár pre deti s PAS bude slúžiť ako denný stacionár pre už diagnostikované deti s PAS. Vytvorenie týchto zariadení sa plánuje sčasti pokryť z prostriedkov EÚ pomocou Plánu obnovy a odolnosti SR.

Štandardy sú na stránke

<https://www.standardnepostupy.sk/standardy-poruchy-autistickeho-spektra/>

a na webovej stránke

Ministerstva zdravotníctva SR

dostupné na stiahnutie.

Veríme, že nové štandardy sú prelomovým krokom na ceste ku skvalitneniu zdravotnej starostlivosti.

Hoci ich zavedenie do praxe bude vyžadovať množstvo následných krokov, proces ich zavádzania sa začal práve zadefinovaním toho, čo sú kvalitné a aktuálne usmernenia podľa najnovších poznatkov vedy. Našou snahou bolo, aby sa starostlivosť o týchto pacientov na Slovensku zefektívnila a priblížila postupom zavedeným štandardne do praxe v zahraničí.

MUDr. Silvia Hnilicová, MUDr. Marcela Šoltýsová
ACVA Bratislava

Mobilná aplikácia ASDetect na zisťovanie včasných známok autizmu

Priemerný vek získania diagnózy autizmu je na Slovensku až 4 - 5 rokov.

Rodičia medzitým prežívajú
DIAGNOSTICKÚ ODYSEU.

Je to už nejaký čas, čo sme u nás v Centre včasnej intervencie Prešov náhodne objavili aplikáciu ASDetect na včasné odhalenie autizmu, ktorú vyvinula univerzita La Trobe z Melbourne. Táto aplikácia je voľne stiahnuteľná do mobilu, zatiaľ preložená do angličtiny, mandarínskej čínštiny a španielčiny. Rodič, ktorý sa do nej prihlási a zadá vek dieťaťa, je prevedený videami, ktoré zobrazujú vývinové mílniky dieťaťa v danom veku a ukazujú rozdiel medzi zdravým dieťaťom a dieťaťom s autizmom. Videá sú krátke, výstižné, veľmi jednoducho komentované a rodič si v bezpečí domova zistí, kde sa jeho dieťa nachádza, vyplní dotazník a odošle údaje. Následne mu príde e-mail, kde je popísané, či má dieťa rizikový vývin smerom k autizmu alebo nie, a odporúčania, ako má postupovať ďalej. Videá vychádzajú z diagnostických nástrojov ADOS a M-CHAT, ktoré poznáme aj na Slovensku.

Spolu s tímom Súkromnej spojenej školy pre deti s autizmom (Autisti Prešov) sme rozmýšľali nad tým, že by bolo skvelé mať niečo podobné aj pre slovenských rodičov. A rozhodli sme sa osloviť autorov aplikácie s otázkou, či by existovala možnosť preložiť aplikáciu do slovenčiny a využívať ju na Slovensku a v okolitých krajinách. Pred Vianocami minulého roku sme sa online spojili s austrálskou univerzitou La Trobe - a našli sme tam ochotných ľudí otvorených spolupráci.

Čo nás k tomu viedlo?

Podľa výskumov prvé prejavy autizmu sa dajú pozorovať už okolo jedného roka veku a medzi 18. až 24. mesiacom veku dieťaťa sa dá autizmus spoľahlivo diagnostikovať. Avšak priemerný vek získania diagnózy je na Slovensku až 4 - 5 rokov! A to napriek tomu, že v súčasnosti je na Slovensku povinný skrining detí na prítomnosť autizmu nástrojom M-CHAT, ktorý je určený pre deti vo veku 16 – 30 mesiacov. (M-CHAT je súčasťou tzv. Štandardu vyšetrení psychomotorického vývinu detí pri 2. - 11. preventívnej prehliadke v primárnej pediatrickej starostlivosti, schváleného Ministerstvom zdravotníctva.)

Dôvodov neskorého diagnostikovania detí s autizmom je viacero. Okrem iného k nim patrí nejasnosť signálov v ranom veku, s čím potom súvisí aj malá schopnosť rodičov všimnúť si ich. Aj screeningový dotazník M-CHAT je založený na odpovediach rodičov. Takže ak rodič nemá jasnú predstavu o tom, ako má vyzeráť komunikácia a sociálne správanie dieťaťa v danom veku, alebo ak nedokáže vnímať odlišnosť v správaní svojho dieťaťa, na otázky nemusí odpovedať správne. Aj preto deti často screeningovým sitom prepadnú.

Podľa skúseností tých, ktorí sa venujú diagnostike autizmu, najzreteľnejšie je to u detí v socio-ekonomicky znevýhodnených rodinách, v marginalizovaných komunitách, v rodinách s nižším vzdelaním, ale aj v rodinách žijúcich izolovane alebo v rodinách s jazykovou bariérou. Tí spravidla dochádzajú na diagnostiku najneskôr. Práve to je dôvod, prečo sa nám mobilná aplikácia ASDetect mimoriadne páči.

Otázky týkajúce sa prejavov dieťaťa sú doplnené videami, na ktorých názorne vidno, ako vyzerá bežná reakcia zdravého dieťaťa v danej oblasti, a tiež ako reaguje dieťa s autizmom. Vďaka tomu rodič lepšie porozumie otázke a jeho odpovede sú bližšie skutočnému stavu dieťaťa. Oveľa skôr tak podchyťme aj deti tých rodičov, ktorí by

otázkam bez videoukážok nemuseli správne porozumieť. Aplikácia takto navyše plní aj vzdelávací účel – rozširuje povedomie rodičov a odborníkov v oblasti mílnikov sociálnej komunikácie a včasných ukazovateľov autizmu.

Včasná diagnostika a skoré intervencie majú pri autizme kľúčový význam! Ak sa dieťa dostane do starostlivosti odborníkov včas (ideálne vo veku 18-30 mesiacov), má oveľa lepšie vyhliadky do budúcnosti.

Výskumy potvrdzujú, že včasná intervencia zlepšuje kognitívne, adaptačné a vývinové schopnosti dieťaťa a tým zlepšuje aj jeho šance na čo najväčšiu samostatnosť a v niektorých prípadoch aj na vzdelávanie v bežnej škole. Okrem toho včasná intervencia dokázateľne znižuje potrebu dlhodobej podpory pre dieťa, znižuje stres v rodine a tiež znižuje finančné náklady spojené so starostlivosťou a podporou počas celého života človeka s autizmom. Naším cieľom je prispieť k tomu, aby sa zlepšilo včasné odhalenie autizmu u malých detí, a to aj u detí tých rodičov, ktorí majú oslabené porozumenie (z rôznych dôvodov – či už sú to jazykové alebo kultúrne odlišnosti, nižšie vzdelanie, znížená intelektová kapacita, alebo rôzne iné). Aj tí najmenej zdatní rodičia si môžu aplikáciou prejsť s pomocou sociálneho alebo komunitného pracovníka. K včasnej diagnóze sa tak dostanú aj tie deti, ktoré v súčasnosti dostávajú diagnózu neskoro – napríklad deti v marginalizovaných komunitách.

Prečo práve mobilná aplikácia?

V r. 2017 malo mobilný telefón päť miliárd ľudí na svete a za ďalších 5 rokov pribudne ďalšia miliarda. Aj v nízkopríjmových rodinách na Slovensku je mobilný telefón samozrejmosťou. ASDetect funuje cez Android aj iOS (Apple), na mobilnom telefóne alebo tablete, je zdarma a prístupná globálne. Od roku 2016 bolo zaznamenaných 66 000 stiahnutí aplikácie.

Našou motiváciou pre jej získanie bolo hlavne to, že poskytuje rodičom „bezpečný priestor“ na preskúmanie svojich obáv v súkromí, ešte predtým, ako sa s nimi obrátia na odborníkov alebo na členov širšej rodiny. Tí niekedy (aj keď samozrejme nie vždy) brzdia snahu rodičov získať čo najskoršiu pomoc tým, že ich „chlácholia“

že to nie je také zlé alebo že dieťa z toho vyrastie. Vďaka aplikácii sa rodičia môžu cítiť istejší a silnejší pri komunikácii s okolím a nenechajú sa odradiť od hľadania správnej diagnózy a vhodných intervencií.

Dali sme teda hlavy aj sily dokopy...

Spojili sme sa s dvoma významnými slovenskými organizáciami, ktoré sa venujú danej problematike, aby sme spoločnými silami získali finančné prostriedky a zrealizovali jazykový preklad aplikácie, predabovali videá a rozšírili aplikáciu medzi rodiny a odborníkov.

Financie sme získali vďaka programu Active Citizens Fund Slovakia, za čo im aj touto cestou ďakujeme.

Občianske združenie Cesta von sa prostredníctvom projektu Omama venuje včasnej podpore vývinu detí v marginalizovaných komunitách a už skôr sme s nimi spolupracovali aj na zvýšení citlivosti rómskych mamičiek na prejavy autizmu u detí. Cesta von nám pomôže zabezpečiť šírenie povedomia o aplikácii medzi cieľovou skupinou v marginalizovaných komunitách. ACVA – Akademické centrum výskumu autizmu je slovenskou autoritou na poli diagnostiky a výskumu autizmu. ACVA bude garantovať odbornosť výstupov projektu, zber dát a komunikáciu s cieľovými skupinami, hlavne z radov odborníkov. Austrálska univerzita La Trobe je zodpovedná za realizáciu technickej stránky tvorby slovenskej verzie. My ako Centrum včasnej intervencie spolu s tímom AutistiPrešov máme na starosti koordináciu a manažment projektu, komunikáciu s tímom autorov ASDetect, sme zodpovední za realizáciu a výstupy projektu.

Máme pred sebou ešte kopec práce, ale už teraz sa tešíme na výsledok – slovenskú verziu aplikácie ASDetect, ktorá by mala uzrieť svetlo sveta v druhej polovici roka 2022!

Mgr. Katarína Gromošová
a tím Centra včasnej intervencie a AutistiPrešov

NAUTIS

Národní ústav pro autismus, z. ú. (ve zkratce NAUTIS) je nestátní nezisková organizace s právní formou ústavu, která poskytuje širokou nabídku služeb lidem s autismem a lidem kolem nich - tedy rodičům, sourozencům, spolužákům, učitelům, lékařům a dalším odborníkům v České republice.

Prostřednictvím systému celoživotní podpory poskytuje NAUTIS lidem s autismem takové služby, aby se vzdělávali, užívali si života i pracovali. Aby mohli být co nejvíce samostatní, spokojení a co nejméně osamělí. Aby oni i jejich rodiny žili naplněný život.

Od počátku svého vzniku v dubnu roku 2003 si organizace ustanovila dva základní pilíře činnosti, a sice podporovat systematickou a komplexní odbornou pomoc lidem s poruchami autistického spektra a spoluvytvářet podmínky pro všestrannou a konkrétní podporu jejich rodin.

NAUTIS je největší specializovanou organizací zabývající se péčí o osoby s autismem v České republice.

Své zkušenosti a postřehy předává spolupracujícím a partnerským organizacím působícím ve všech krajích České republiky s cílem dosáhnout pokrytí kvalitními a komplexními službami pro lidi s PAS a jejich blízké ve všech regionech naší země. Vzhledem k aktivitám vyvíjeným osvětovou činností směrem k odborné i laické veřejnosti, našim zákonodárcům i státní správě, je NAUTIS považován za leadera systémových změn v oblasti péče o osoby s autismem v ČR.

Za nastavení modelu systémové péče o osoby s autismem, který NAUTIS realizuje a prostřednictvím osvěty, vzdělávacích programů a partnerské spolupráce předává do dalších regionů ČR a do zahraničí, získala spoluzakladatelka společnosti Kateřina Thorová členství v mezinárodní organizaci Ashoka, organizaci sdružující nejvýznamnější sociální inovátory celého světa.

Projekt sociální firmy Nakladatelství PASPARTA, jehož je NAUTIS zřizovatelem, byl u příležitosti Světového dne porozumění autismu prezentován jako příklad dobré praxe v oblasti sociálního podnikání pro lidi s autismem na půdě OSN v New Yorku.

NAUTIS je členem řady mezirezortních odborných pracovních skupin, kde se snaží prosadit systémové řešení v oblasti péče o lidi s autismem v ČR, vyvíjí aktivity na naše zákonodárce i zástupce státní správy, aby věnovali problematice autismu více pozornosti. V neposlední řadě je NAUTIS členem mezinárodní organizace Autism-Europe, která sdružuje organizace aktivně se zasazující o práva lidí s PAS v Evropské unii.

V oblasti psychodiagnostiky v NAUTIS pracuje psychiatr a psychologové. O rodiny s předškolními dětmi se stará tým terapeutů včasné intervence. Speciální pedagogové ze Speciálně pedagogického centra při NAUTIS sestavují pro děti, žáky a studenty individuální vzdělávací programy, spolupodílí se poradensky na zařazování dětí do předškolních a školních zařízení, poskytují školám a školkám odborné poradenství. Vyškolení terapeuti vedou individuální i skupinové nácviky sociálních dovedností nebo analyzují a řeší problémové chování. Někteří pracovníci poskytují odborné poradenství pobytovým zařízením sociální péče, které mají v péči klienty s PAS. NAUTIS je současně registrovaným poskytovatelem ambulantních, terénních a pobytových sociálních služeb a realizuje programy podporovaného zaměstnávání. NAUTIS provozuje ojedinělé celoroční pobytové zařízení pro osoby s autismem a chováním náročným na péči a je zřizovatelem mateřské školy pro děti s autismem. Pravidelně pořádá odbornou konferenci Autismus v praxi, která se věnuje tématům souvisejícím s problematikou poruch autistického spektra za účasti českých i mezinárodních odborníků.

V tomto roce NAUTIS spustil největší a nejkomplexnější informační portál AutismPort (www.autismport.cz).

Informace a jejich kultivace skrze dialog a spolupráci mezi odborníky, lidmi s autismem a jejich rodinnými příslušníky, úředníky a politiky jsou klíčem ke zlepšování kvality služeb i celého systému péče. Osvěta tvoří základ pro změnu postojů společnosti k autismu a povede i k pozitivním změnám v legislativě.

Záměrem projektu je fungování internetového portálu, který bude získávat, kumulovat a zpřístupňovat informace o autismu různým zájmovým skupinám v jednoduché, názorné a uživatelsky příjemné formě.

Katka

Chcem odkázať lekárom, aby boli pripravení na deti s autizmom. Potrebujú ich aj v dospelosti.

Volám sa Kamila. Mám už dospelú dcéru s autizmom Katku, má 22 rokov. V súčasnosti navštevuje sociálnu službu v špecializovanom zariadení pre klientov s autizmom v Krajskom autistickom centre Prešov na Vodárenskej ulici. Problémy sme začali mať vlastne hneď od malička. Keď mala Katka začať rozprávať, ako bežné deti začínajú, tak Katka nerozprávala. Začala neskoro a začala veľmi zle, komolila každú hlásku, každé slovo, preto nás poslali na logopédiu.

V akom veku ste začali navštevovať logopédiu?

Okolo troch rokov. No a odtiaľ sme dostali odporúčania na neurológiu, psychológiu. Katka potom začala chodiť do škôlky pre deti s poruchami reči, pretože jej určili diagnózu vývinová dysfázia – oneskorený vývin reči. Vždy sme museli veľmi veľa pracovať, každú hlásku sme drilovali, a nakoniec sa naučila pekne rozprávať. Celkom pekne zvládala prvý stupeň ZŠ. Keď mala nastúpiť na druhý stupeň, tie rozdiely medzi bežnými deťmi a ňou sa veľmi zvýraznili. Kým sú deti malé, nie je to tak vidieť. No potom je ten rozdiel markantný. A začala si to uvedomovať aj Katka, vnímala, že je iná. Katka o tom veľmi premýšľala. Začali sme mať vtedy veľké problémy. Bola nervózna, zlostná, agresívna. Potom sme si vyhľadali inú pani psychologičku a tá nám zmenila diagnózu na autizmus. Katka začala navštevovať školu pre deti a žiakov s autizmom na Vodárenskej ulici, kde ju konečne začali ľudia chápať, rozumeli jej. Viem, že sa určite cíti lepšie, lebo sme prežili veľmi ťažké obdobia, počas ktorých bola Katka hospitalizovaná niekoľkokrát na psychiatrických oddeleniach, aby ju nastavili na lieky.

Čo bol hlavný problém, pre ktorý ste vyhľadali psychiatrickú pomoc?

Katka bola agresívna. Kričala ako ranené zviera. Ničomu nerozumela, nevedeli sme si poradiť. Nakoniec, keď bola na detskom oddelení v Michalovciach, tak popri autizme, keďže tieto deti majú aj pridružené diagnózy, diagnostikovali Katke aj nediferencovanú schizofréniu. A to sa vlastne lieči len liekmi. Takže od toho najťažšieho obdobia stále berie lieky.

Keď si dnešok porovnáam s tým veľmi ťažkým obdobím, tak je to fajn, pretože Katka si našla veci, ktoré má rada. Už v detstve sa veľmi rada bicyklovala a plávala. A teraz veľmi rada chodí do prírody na hrady. To ju naplňa. V sociálnej službe, kam chodí, sú úžasní ľudia, ktorí našim deťom rozumejú, a má aj pocit, že tam má kamaráta.

Autizmus je súčasťou môjho dieťaťa, nie je to všetko, čím je. Moje dieťa je oveľa viac ako diagnóza.

Králik S. L.

AKO SA ŽIJE S AUTIZMOM

Stále ste vedení u detského psychiatra?

Áno, sme vedení u psychiatra, ale už nie u detského, keďže je dcéra dospelá. Pani doktorka je mladá lekárka, ktorá sa veľmi pekne rozpráva s deťmi. S našimi dospelými deťmi, lebo pre mňa je Katka stále dieťa... Teraz už je Katka schopná počkať v čakárni aj dve hodiny, keď musíme čakať na vyšetrenie. Oproti detstvu je omnoho trpezlivejšia. Mávame raz začas „zlý deň“, alebo aj dva, keď sa Katka veľmi začne zaoberať myšlienkami. Je to také obsedantné, nevie sa toho zbaviť. Veľmi premýšľa o tom, či sa niekedy vydá, či bude mať kamarátov. Teraz premýšľa o tom, kde bude v budúcnosti. Ako dlho budem ja žiť, a ak ja umriem skôr ako ona, kde potom bude. Vie, že si nevie sama poradiť, tak premýšľa.

Uvedomuje si, že potrebuje pomoc?

Áno, uvedomuje si to. Bola by stratená. Nevie sa zorientovať ani vonku, v cudzom prostredí. Ak má niečo zabehané, tak sa zorientuje. Nevedela by sama ísť k lekárovi, ani na mestskú dopravu, ani na úrady, to už vôbec nie. Takže Katka potrebuje každodennú pomoc. Základné sebaobslužné činnosti okolo seba zvláda, ale nedokázala by si napríklad navariť. Pomáha mi s nákupmi, pomáha niečo nakrájať v kuchyni, ale sama by to nedokázala.

Keď si porovnáš Katku teraz, na začiatku dospelosti, a v detskom veku, v čom vidíš posun k lepšiemu alebo k horšiemu?

Zo začiatku, keď bola na prvom stupni základnej školy, bola celkom šťastná, lebo ešte rozumela deťom. Potom prišlo to zlé obdobie. A potom opäť nastal posun. Katka je pokojnejšia. Dokáže sa so mnou porozprávať, povie mi, čo ju trápi. Aj keď nie vždy to vieme zastaviť, lebo je plačlivá. Bolo obdobie, kedy sme riešili veľmi silné sebapoškodzovanie. Aj teraz, keď je na tom zle, uhryzne si ruku, ale nie je to také ako kedysi. Vidím tam posun. Chodí rada do zariadenia medzi ľuďmi. Ak je všetko v poriadku a ona sa nezačne zaoberať svojimi vtieravými myšlienkami, dokáže veľmi pekne fungovať. Môžeme chodiť na výlety, vtedy je veľmi šťastná.

Nemyslite si, že za autizmom sa „skrýva“ iné, lepšie dieťa. Toto je vaše dieťa. Milujte dieťa pred sebou. Podporujte jeho silné stránky, oslavujte jeho nálady a zlepšujte jeho slabosti, ako by ste to robili s akýmkoľvek dieťaťom.

Claire Scovell LaZebnik, autor knihy Vyrastať na spektre

AKO SA ŽIJE S AUTIZMOM

Ktoré prejavy autizmu z detstva pretrvali do dospelosti, čo naopak vymizlo?

Očný kontakt vie teraz veľmi pekne nadviazať, to bol v detstve problém. Nedostatok abstraktného myslenia a doslovné chápanie – to v istej miere pretrvávajú, ale je to lepšie, lebo má veľa vecí naučených. Je hypersenzitívna na hluk. A to mala aj v detstve. No a z tých fyzických prejavov má trasenie rúk, hlavne keď sa raduje. Robí to aj teraz, keď je dospelá. Niekedy, keď bola šťastná, keď bola mladšia, skákala ako zajačik. To už teraz nerobí. Niektoré prejavy vymizli, ale autizmus je tu stále.

Je niečo, v čom sa Katka neposunula?

Ja si myslím, že sa určitým spôsobom posunula vo všetkom. Nie je to tak, že by v niečom celkom zastala. Napríklad nedokázala by si zistiť, kedy jej ide autobus, ale tie naučené trasy by dokázala zvládnuť. Napriek tomu však nikdy nechodí sama. Mohla by stretnúť ľudí, ktorí by ju rozrušili, a potom by to mohlo dopadnúť zle. Bola by stratená.

Z čoho máte najväčšie obavy?

Najväčšie obavy... Asi ako každá mama, ktorá má dieťa s autizmom, najviac mám obavy z budúcnosti. Aj Katka sa ma pýta, kde teda bude, až ja tu už nebudem. Lebo predpokladá, že tu nebudem skôr ako ona. Takže obava, aby sa našlo dobré zariadenie, v ktorom bude šťastná, ak to raz bude potrebovať. Lebo samozrejme chcem, aby čo najdlhšie bola s rodinou, pokiaľ to budeme zvládať. Asi to. Aby si aj v oblasti práce našla niečo, čo by ju naplňalo, lebo pri práci nevydrží dlho. V rámci sociálnej služby má pracovnú náplň, niekedy dokáže pracovať len polhodinu, a niekedy má deň, keď dokáže pracovať aj tri hodiny. Takže asi to, aby ju naplňala nejaká práca. Aby bola šťastná. A aby sa vytvárali možnosti pre tieto dospelé deti. Lebo oni ostanú stále deťmi.

Čo vám počas života s autizmom najviac pomohlo?

Asi nám pomohli ľudia. Nie vždy sme sa správne rozhodli. Keď tak spätne rozmýšľam, dnes by som Katku nenechala tak dlho v škole pre deti s poruchami reči. Oveľa skôr by som ju vzala a dala do školy pre žiakov s autizmom. Tam sa venujú deťom ako ona, rozumejú im. Tam by sa cítila istejšie.

Je niečo, čo vám uškodilo, kým Katka rástla?

No, zrejme ten druhý stupeň základnej školy. Vlastne tam sa začalo to veľmi ťažké obdobie, pretože tam bolo veľmi veľké neporozumenie zo strany školy. Nedokázali Katke vypracovať ani individuálny vzdelávací program. Potom sme mali šťastie na ľudí, ktorí sa Katke venovali v škole pre deti s autizmom. To je pre nás také požehnanie, že vznikla a funguje.

Je niečo, čo si myslíte, že by ste teraz urobili inak?

Neviem. Ťažko povedať. Veľa vecí zrejme. Hlavne včas vyhľadať odborníkov. Teraz majú rodičia šťastie. Vznikli centrá včasnej intervencie, kde je naozaj tá pomoc včasná. Predtým to nebolo.

Čo by ste chceli odkázať rodičom malých detí s autizmom?

Aby určite včas vyhľadali pomoc. Ak vidia, že niečo nie je v poriadku, aby sa išli poradiť. Mnoho rodičov stále dúfa, že to v poriadku bude, a potom je to stratený čas. Aby dôverovali ľuďom, ktorí robia túto prácu. Odborníkom, ktorí môžu poradiť, aby sa to včas podchytilo. Aby naše deti naozaj boli šťastnejšie. A vlastne aj rodičia. Lebo autizmus sa dotýka celej rodiny. Raz darmo, všetkých. Aj súrodencov. Ak máte doma akékoľvek postihnutie alebo akúkoľvek závislosť, vždy sa to dotýka celej rodiny.

Keby som mohla lusknúť prstami a byť neautistická, neurobila by som to. Autizmus je súčasťou toho, čím som.

Temple Grandin

Má Katka súrodencov?

Áno. Mám staršiu dcéru od Katky, Barborku. Už má 27 a pracuje. Je v poriadku, je šikovná, vyštudovala vysokú školu. A mám aj mladšiu dcéru od Katky, Zuzanku. Prvý rok študuje na vysokej škole. Tiež je veľmi šikovná, folkloristka, veľmi dobre sa učí. Bolo veľmi dobré, že Katka mala pred sebou aj po sebe súrodencia. Boli to pre ňu takí ťahúni, ktorí ju vtiahli aj do hry. So Zuzankou si boli v detstve veľmi blízke. To bolo pre ňu naozaj dobré.

Aký majú teraz vzťah?

Stále majú veľmi dobrý vzťah. Katka je totiž aj veľmi vtipná. Chodievame spolu na výlety, ak sa dá. Všetci spolu. Barborka je už vydatá, tak často aj s jej manželom. Boli sme všetci spolu na niekoľko dní v Banskej Štiavnici. Keď sme niekde všetci spolu, sú to nádherné chvíle. Vtedy je Katka naozaj šťastná. Keď je s nami, s rodinou, a na výlete. Je medzi ľuďmi, ktorí jej rozumujú.

A aké to bolo pre dievčatá, keď prichádzali na to, že Katka je iná, že má problém? Ako to zvládali ony?

Hlavne v tom veľmi ťažkom období to bolo veľmi ťažké aj pre dievčatá. Hlavne pre Zuzanku. Viem, že sa mnohokrát trápila. A je to asi normálne. To sme sa trápili všetci.

AKO SA ŽIJE S AUTIZMOM

Podarilo sa im cez to prejsť?

Ale hej. Majú Katku radi. Naozaj. Aj vedia, čo má ona rada, takže ju v tom podporujú. Napríklad Katka veľmi rada číta knihy od spisovateľa Roalda Dahla. Tak ju podporujeme tým, že jej tie knihy kupujeme, aj sestry. Alebo tie spoločné výlety. Majú ju rady. Sú pre ňu najlepšími priateľkami. Lepšie asi mať nebude.

Je ešte niečo, čo by ste chceli odkázať buď rodičom, alebo odborníkom, alebo ľuďom vo všeobecnosti?

Asi nech majú väčšie povedomie o autizme, o deťoch. Teraz už asi nikto nezastavuje rodičov na ulici, že to dieťa je zlé, nevychované. Hoci ešte stále sa to môže stávať. Aj s odborníkmi máme aj dobré, aj horšie skúsenosti. Napríklad mi v nemocnici povedali, že nie sú pripravení na autistov. Chcem odkázať lekárom, aby boli pripravení. Lebo tých detí pribúda, je ich tu veľa a budú potrebovať ich pomoc počas celého svojho života. Tak by som bola rada, aby boli pripravení, aby sa nebáli. Aby nevraľi rodičom, že autistov nezoberú do svojej ambulantnej starostlivosti. Nech sa neboja. Sú to veľmi vzácne bytosti. Napriek tomu, že majú svoje ťažké obdobia, dokážu dať veľa, veľmi veľa. Človek pri nich získava ohromnú pokoru a trpezlivosť. Mnohé veci prehodnotí. Takže asi len toľko. Nech sú už pripravení. S tým zlým prichádzajú aj radosti. Je dôležité prijať tú inakosť svojho dieťaťa, a potom sa dajú prežiť aj veľmi šťastné chvíle.

Autisti sú štvorcové kolíky. Ak ich chcete vtlačiť do kruhového otvoru, problém nie je v tom, že zatĺkanie ide ťažko. Problém je v tom, že ničíte kolík.

Paul Collins

Júlia Leto

Tvorba dievčatka Júlie Leto nám ukazuje a otvára oči, aké je nesmierne dôležité používať prvky terapií v živote.

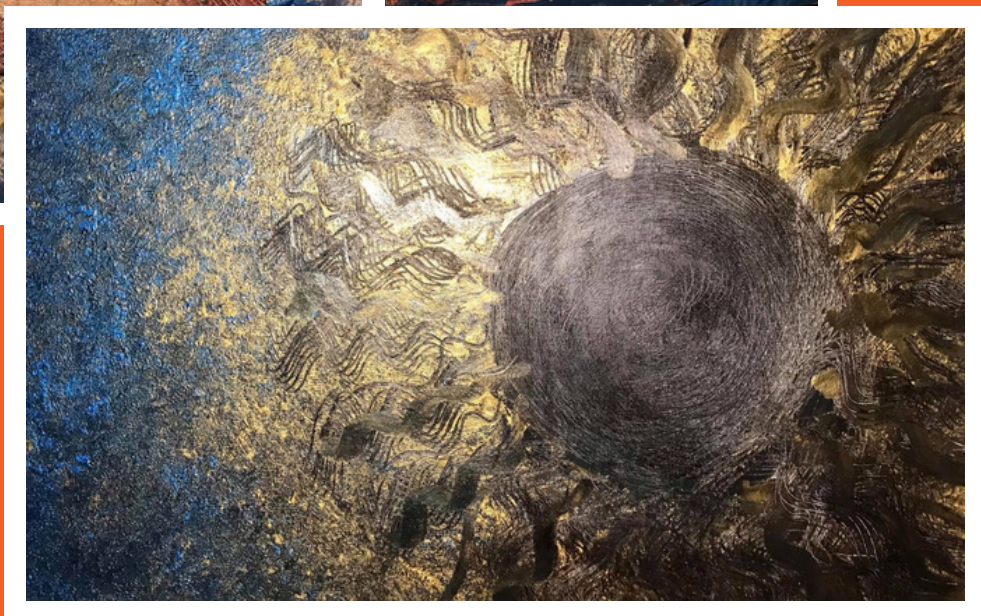
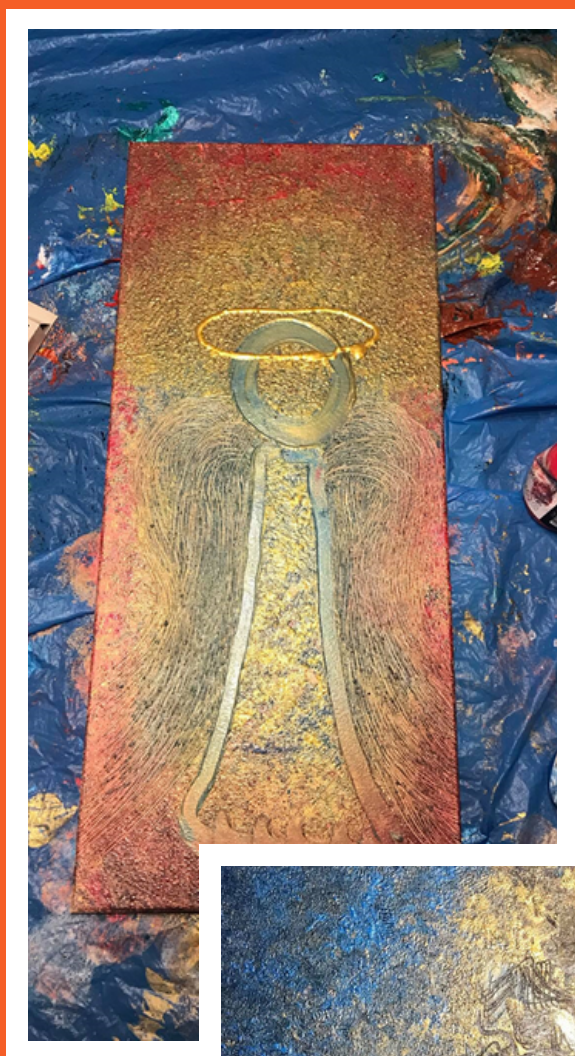
Júlia Letová sa narodila 14.07.2002 o 22:35 hod.

Prvé a jediné dievčatko, ktoré prinieslo pokoj a pohodu do svojej rodiny. Prišla chvíľa, keď ukázala, že je jedinečná, no nie každý to vedel zo začiatku prijať. Inakosť mnohokrát prináša nepochopenie. To pre niekoho „čudné správanie“ prinieslo veľkú zmenu v myslení celej rodiny a najbližšieho okolia.

Ako Júlia rástla a menila sa, menila sa aj jej tvorba. Detskú tvorbu vystriedala tvorba na tému partnerská láska, láska k Bohu, k prírode.

Julka žije v Prešove. Je žiačkou Praktickej školy na Vodárenskej 3 v Prešove.

Výber z tvorby Júlia, žiačka PŠ, Vodárenská 3, Prešov

Mgr. Janka Jendrichovská
terapeut, Súkromná spojená škola, Vodárenská 3, Prešov

Arteterapia a ergoterapia

s klientmi s poruchou
autistického spektra (PAS)
v Centre sociálnych služieb
profesora Karola Matulaya
v Bratislave.

Autisti medzi nami

Centrum sociálnych služieb profesora Karola Matulaya v rámci svojho špecializovaného zariadenia poskytuje služby deťom a dospelým ľuďom s poruchou autistického spektra už pomerne dlhý čas. Prostredníctvom pracovných činností skúšame tým starším z nich ponúknuť práve také aktivity, ktoré sa približujú reálnej práci a môžu napomôcť k rozvoju ich potenciálu.

Možnosť, ako zapojiť ľudí s autizmom a prípadne s ďalšími pridruženými diagnózami do bežného či verejného života, je stále nedostatok. Preto sa snažíme, aspoň pokiaľ to je možné, hľadať činnosti, ktorými môžu byť užitoční svojmu okoliu.

Arteterapia v ateliéri

Pri zadefinovaní pojmu arteterapia si pomôžem niekoľkými citáciami z knihy Arteterapia – Ú(zá)žitkové umenie od Jaroslavy Šickovej:

„Arteterapia sa v liečebno-pedagogickom význame pomenúva ako úžitkové, aplikované umenie v zmysle jeho aplikácie v intervencii na pomoc postihnutým, narušeným jedincom alebo skupinám.“
Šicková, 2000

„Arteterapia znamená prinavrátanie človeka do stavu harmónie so sebou samým, so svojím okolím a s druhými pomocou umenia.“
Šicková, 2002

„Arteterapia predstavuje súbor umeleckých techník a postupov, ktoré majú za cieľ zmeniť pole pôsobenia vedomia vrátane sebavedomia chorého alebo hendikepovaného človeka.“
Šicková, 1994

Individuálny prístup

Výtvarná práca v ateliéri je pre klientov s PAS, u ktorých sa prejavuje istý výtvarný talent, prípadne inklinujú k výtvarnej práci, súčasťou pravidelného týždenného plánu. Výtvarná činnosť s terapeutickým potenciálom býva pre nich na jednej strane príležitosťou na zmenu miesta, keďže opustia priestor svojej kmeňovej skupiny a aktivizujú sa pod dohľadom iných terapeutov, na strane druhej aj relaxačnou aktivitou, pri ktorej môžu popustiť uzdu kreativite. Niektorí z nich pracujú skôr na mechanickej báze, vyfarbujú napríklad podľa šablónky alebo podľa predkreslených kontúr, prípadne vytvárajú monotónne kruhové tvary, iní zase do obrazov a tvorby kladú vlastnú invenciu, spontánnosť a vlastný výtvarný štýl. Niektorí vedia úhladne klásť farby, iní majú zaujímavé videnie reality. Inštrukcie pre nich musia byť jasné a zreteľné, často im napomôže názorná ukážka, ktorá zvyčajne musí byť viackrát zreprodukovaná. Klient sa niekedy v činnosti nechá viesť, inokedy sa stane, že iniciuje vlastné návrhy, alebo chce napodobniť motívy odpozorované od iných prísediacich klientov.

Budovanie vzťahu

Výtvarná terapeutická práca s klientom (a terapeutická práca vôbec) si z mojej skúsenosti vyžaduje budovanie vzťahu. Niekedy vzťah vznikne spontánne, no veľakrát je to v tom, ako terapeut ku klientovi pristupuje. Snažím sa formou podpory prispôbiť (nielen výtvarné aktivity) klientovým možnostiam, na druhej strane nebáť sa vykročiť aj mimo zabehaných štruktúr. Individuálne výtvarné aktivity dávajú priestor aj na istú blízkosť, pri ktorej sa klient uvoľní a cíti sa bezpečne. U človeka s autizmom to platí dvojnásobne. Predvídateľnosť pre klienta a jeho akceptácia zo strany terapeuta, práve to napomáha budovaniu vzájomného vzťahu a o tento vzťah sa dá potom oprieť aj pri praktickom fungovaní a iných činnostiach s klientom v rámci zariadenia.

Terapeutický dopad

Samotná arteterapia nie je iba o maľovaní obrázkov, ale aj – pokiaľ je to s klientom možné – o rozhodovaní sa, diskusií, spoločnom vymýšľaní tém, výbere farieb, výtvarných médií a podobne. Čo sa mňa ako terapeuta týka, takmer vždy zasahujem do výtvarného diela, usmerňujem, prípadne ukončím proces maľovania, ak usúdím, že by už mohlo dôjsť ku znehodnoteniu obrázku samotným klientom - napr. k jeho prílišnému „premaľovaniu“.

SKÚSENOSTI Z PRAXE

Často klientovi ponúkame z viacerých možností výberu, či už z výtvarných médií, farieb, alebo plochy, na ktorú sa bude maľovať. Počas celej doby tvorby je väčšinou potrebný dohľad, usmernenie.

Niektorí z našich klientov s autizmom vskutku tvorbou prekvapili a ich výtvarný prejav nedávno ocenili aj na celoslovenských výtvarných súťažiach (napr. Výtvarný salón ZPMP), alebo na prehliadke tvorby neprofesionálnych výtvarníkov s názvom Výtvarné spektrum – v kategórii insitné umenie. Ich výtvarná tvorba na dreve je súčasťou projektu „vtáčie búdky“, kde predná strana je rôzne pomalovaná a dotvára tak celkový dojem z takéhoto typu arteterapeutického diela. Okrem maľby sa klienti podieľajú aj na samotnej výrobe vtáčej búdky.

Čistenie okolia ako ekologická aktivita a forma ergoterapie

Zbieranie nečistôt v bezprostrednom aj vzdialenejšom okolí nášho zariadenia ako jednu z integračných aktivít sme započali už pred niekoľkými rokmi. V tom čase sme viac-menej pravidelne chodievali vo väčšej skupine do blízkeho parku či do okolia blízkejších záhrad a bežeckej dráhy vyčistiť okolie od plastových fliaš, mikroténových vrecúšok, papierikov a iného neporiadku. Vzhľadom na to, že to nie je práca príliš fyzicky náročná, skúsili sme do nej zapojiť aj klientov s nižšou úrovňou pracovných schopností a zručností. Naši klienti, prevažne dospelí ľudia s mentálnym postihnutím, mali túto činnosť spojenú s prechádzkou, ktorá tým dostala nádych užitočnosti a priniesla im pocit, že urobili niečo pre skrášlenie mestskej časti.

Od terapie k práci

Opakované činnosti prinášajú do života ľudí s autizmom poriadok, a tak sa aj z tejto činnosti časom stane pracovná aktivita, ktorá má zmysel pre nich osobne a zároveň aj pre okolie. Zručnosti, ktoré nácvikom získajú, vedú použiť aj pri iných činnostiach, pri práci na záhrade, ktorá tvorí súčasť nášho areálu. Sezónne čistenie záhradnej plochy od opadaného ihličia, šišíek alebo suchých konárov, prípadne polievanie záhonov či trhanie buriny môže taktiež byť praktickým pretavením rutinných zručností, ktoré získali niekoľkoročným nácvikom v rámci školy, do konkrétnej užitočnej práce.

Mgr. Michal Kralovič
terapeut CSSpKM, Bratislava

VZDELÁVACÍ CYKLUS PRE RODIČOV

CestAut

Vzdelávame rodičov...

...lebo nám záleží na tom, aby boli práve oni najväčšími odborníkmi na svoje deti s autizmom.

V našej Súkromnej základnej škole s materskou školou pre žiakov a deti s autizmom považujeme spoluprácu s rodičmi za niečo, čo je nevyhnutné pre priaznivý vývin, vzdelávací proces a napredovanie detí, ktoré nám každodenne zverujú do rúk.

Záleží nám na tom, aby rodičia svojim deťom porozumeli čo najviac a aby sa ich deti rozvíjali nielen u nás v škôlke a škole, ale aj doma.

Vzdelávacím cyklom sa snažíme rodičom ozrejmiť podstatné aspekty autizmu, aby tak vďaka tomu boli schopní svoje správanie aj prostredie v čo najväčšej miere prispôbiť svojim deťom.

Za normálnych (nie pandemických) okolností prebieha vzdelávanie u nás v priestoroch našej školy na Jozefskej v Bratislave.

Počas šiestich stretnutí približujeme rodičom svet autizmu - svet ich detí. Začíname autizmom ako pojmom, vždy sa bavíme aj o rodine a o dopade na ňu. Dávame si záležať na tom, aby sa rodičia u nás cítili komfortne, aby sa nebáli pýtať či zdieľať. Snažíme sa vyhýbať teórii a informácie podávať čo možno najviac prakticky a uchopiteľne.

Rodičia sa počas vzdelávania stretávajú s témami ako senzorka, komunikácia či hra. Postupne im predstavujeme aj metódy našej práce či stratégie pri riešení problémového správania. Mnoho času venujeme aj štrukturalizácii a vizualizácii. Častokrát im dávame doslova „zažiť si“, aké to je byť v koži ich detí. Učíme sa skladať denný či týždenný plán, tvoriť a používať vizualizáciu. Učíme ich, ako komunikovať a ako rozumieť, ako adekvátne čeliť problémom či situáciám, s ktorými si doteraz možno nevedeli dať rady.

Byť rodičom dieťaťa s autizmom je výzva, ktorú treba správne uchopiť a pracovať na nej.

Samozrejme, nie vždy je to jednoduché. Ale určite to za to úsilie stojí.

Prečo?

Lebo šťastný úsmev našich „autí“ detí prameniá z porozumenia a istoty je najviac. Lebo každé dieťa, aj to s PAS, má právo žiť bez stresu, úzkosti či strachu z neporozumenia jeho najbližšími.

Lebo autizmus nie je stigma, je to len iné vnímanie sveta. Tak sa naučme spolu túto inakosť rešpektovať a vnímať svet očami našich detí, detí s PAS.

web: www.auti.sk
instagram: [auti_jozefska](https://www.instagram.com/auti_jozefska)

Mgr. Klaudia Onderovská a Mgr. Dagmar Šuranová
Súkromná ZŠ s MŠ pre žiakov a deti s autizmom, Jozefská 6, Bratislava

Inklúzia v praxi

Skúsenosti a postrehy
z našej triedy v ZŠ
v Havaji - príklad úspešnej inklúzie
Danielky, žiačky s autizmom.

Spolupráca s rodinou je základ pokroku a napredovania. A práve touto spoluprácou sa to u nás v škole začalo.

Každý žiak so špeciálnymi potrebami bol pre mňa ako učiteľa veľkým pedagogickým i osobnostným prínosom. Danielkina mamka to veľmi krásne vystihla: „Sme si navzájom veľkým darom.“ Naučila som sa využívať názorné pomôcky vo vyššej miere, objavila som veľa nových metodických postupov, vytvorila veľa názorných pomôcok, naučila som sa veľa o špecifikách konkrétnych problémov a ako ich zvládať a minimalizovať, ... je toho veľa, čím som bola obohatená. Vlastne nie len ja, ale aj teta Aďa, Danielkina asistentka, a všetci žiaci našej triedy.

Začnem zápisom do školy.

Už tam sa začala skvelá spolupráca s rodinou. Danielka prišla na zápis výborne pripravená. Nemyslím tým jej vedomostnú úroveň, ale sociálnu stránku. Mamka ju so mnou zoznámila (ani som nevedela, aké je to podstatné) prostredníctvom webovej stránky školy. Pre Danielku som tak nebola neznáma ja a ani naše školské prostredie. Danielka naozaj na zápise spolupracovala výborne, o strachu či zľaknutí, ktoré vídať u predškôľakov, nemôže byť ani reči. Bola som z nášho prvého stretnutia potešená.

Každodenná príprava mamky v úvode školskej dochádzky bola vzorová, veľmi motivujúca, inšpirujúca a príkladná.

Celý september bola každodenným členom našej triedy. Danielka sa učí z učebníc a pracovných zošitov ako majú všetci žiaci, avšak písanie je striedané rôznymi nalepovačkami, maľovaním, spájaním... Všetky tieto spôsoby, ako riešiť konkrétne úlohy, pripravovala mamka vopred doma. Napríklad pracovný list z matematiky zalaminovala, pripravila obrázky so suchým zipsom či iné pomôcky, aby asistentka teta Aďa usmerňovala Danielku pri práci. Mamička nám ukazovala, vysvetľovala, doniesla veľmi veľa názorných pomôcok, ktoré Danielka využívala doma. A takto nás učila spolupracovať a pritom do vyučovania vôbec nezasahovala. Všetko (cvičenia, úlohy, ciele), čo nás čakalo na vyučovacej hodine, sme si povedali počas prestávky (mamka, asistentka, ja). Samozrejme, že to boli nové situácie, iné reakcie, ale

ako na nich reagovať, čo si všímať, čo nie, to všetko nám mamička trpezlivo ukazovala. Áno, trpezlivo a s odstupom, aby ona nebola hlavným aktérom. Snažila sa čoraz viac ustupovať do úzadia a byť viac a viac pozorovateľom. Nechala nám úplne voľný priestor na získavanie skúseností a zároveň bola veľkou oporou, čo ak by nič. A čo žiaci? Žiaci boli od prvého dňa školskej dochádzky úplne stotožnení s priebehom vzdelávania v našej triede. Hneď na začiatku boli rodičia informovaní o tom, že máme v triede dieťa so špeciálnymi potrebami a že máme aj asistentku, ktorá je pre všetky deti. Doteraz nedošlo k žiadnym konfliktom, nepočula som žiadnu výčitku ani od rodičov, ani od žiakov.

Spolužiaci spolupracujú fantasticky.

Ich postoj k Danielke a bežným spoločenským situáciám je naozaj príkladný. Je za tým veľká odovzdanosť asistentky, tety Aďi. Je naozaj asistentkou pre všetky deti. Jej cieľ je pomáhať Danielke, začleňovať ju do kolektívu a pomáhať jej zvládať učivo. A robí to skvelo. Je Danielkinou druhou mamkou - pozná ju „ako vlastné topánky“, z jej reakcií dokáže vyčítať asi už úplne všetko a nikdy sa nevzdáva. Ak už Danielka stráca záujem, hneď má v ruke nožnice, lepidlo, fixy, farbičky, korálky, obrázky zvierat... A keďže všetky deti by si rady zmenili činnosť, čo je prirodzené, môžu aj ony (vlastne musia, lebo je to motivačné, uvoľňujúce, nápomocné pri koncentrácii).

V prvom a druhom ročníku sme občas mávali aj hodinu hrania (možno raz za 2 mesiace).

Návrh prišiel od šikovného žiaka a bola to výborná myšlienka – aj ten názov. Plánovali sme si ju väčšinou pár dní vopred na podnet žiakov. Väčšinou na poslednú hodinu. Na hranie sme využívali všetky hry (didaktické pomôcky), ktoré využívala Danielka na učenie či relax. Deti si mysleli, že sa hráme, a pritom si všetci niečo precvičovali – matematické schopnosti, jazykové zručnosti. Tieto hry sme hrávali v skupinách, a aj my, učiteľka a pani asistentka, a bolo to aj pre nás veľmi zábavné. Všetky tie sociálne zručnosti v čase hier pani asistentka usmerňovala v duchu rovnoprávnosti. Nikdy nevedla Danielku ani jej spolužiakov k tomu, že Danielka má mať výhody. Každý žiak dostával taký priestor, ako si vyžaduje jeho osobnosť – pomalší čitatelia viac času, utiahnutí spolužiaci vtiahnuť do hry, zbojníci sa učia ospravedlniť, šikovní poradiť slabším, pracovití ukázať svoju zručnosť a motivovať ňou lenivejších.

Spolužiačka TOLERANCIA

V našej triede dostávajú všetci žiaci priestor vyskúšať si rôzne činnosti. A tiež všetci žiaci sa učia navzájom sa tolerovať, rešpektovať, odpúšťať si. Učia sa, že na chodbe máme ďalších kamarátov. Ak sú starší, môžeme ich poprosiť o pomoc, ak sú mladší, ponúkneme im pomoc my a sme im zároveň aj príkladom v bežných situáciách. A tieto pravidlá sa snažíme dodržiavať naozaj každý deň a v každom prostredí, nevynímajúc z toho Danielku. Danielka je už štvrtáčka, už trávi prestávky výlučne len so žiakmi na chodbe či v triede, ale pani asistentka ju „z dialky“ stále sleduje. Ak dôjde k situáciám, ktoré si vyžadujú jej zásah, je tam, avšak naučila všetkých spolužiakov, ako reagovať pri Danielkiných potrebách. Vedia jej podať pomocnú ruku, ale vedia ju aj upozorniť, že niečo robí nesprávne, sú jej oporou, vzorom i ozajstnými kamarátmi. Áno, v našej triede je tolerancia každodenným spolužiakom. A naučili sme sa vďaka Danielke, že každý potrebuje občas pocítiť toleranciu a každý v niečom inom. Vďaka Danielke je naša trieda naozaj veľkou rodinou.

Naše vzťahy sú srdečné, veselé a často zábavné vďaka všetkým žiakom. Často sami prichádzajú so zaujímavými návrhmi činnosti na hodinách či vo voľnom čase. Veľmi radi spolupracujú. A pracovať v skupinách sme sa naučili výborne opäť vďaka Danielke a jej asistentke.

Pani asistentka na záver každého dňa pri stretnutí s rodičom zhodnotí konkrétny deň.

Ja učiteľ sa už s nimi nestretávam každý deň, ale aspoň raz do týždňa sa pozdravíme a povieme si zopár viet o všetkom – ako to ide v škole i ako to ide doma – neustále si vymieňame informácie a skúsenosti. Na začiatku sme prácu v škole zhodnotili každý deň. Nebolo to nič dlhé – pri preberaní Danielky. Nebol deň, aby sa rodičia nespýtali, ako bolo - aj Danielky, aj nás. A my sme veľmi stručne povedali, aké činnosti sme robili, čo ju zaujalo, čo nie. A obdobnú informáciu sme dostávali od rodičov ráno – o tom, ako Danielka zvládala učenie doma. Každodenné stretnutia „pri odovzdávke“ boli o radách, tipoch, objavoch. Rodičia nás zakaždým upozornili na niečo, čo ešte nepoznáme, a tiež sme mali možnosť kedykoľvek rodičom zavolať – boli nám vždy k dispozícii a ak bolo potrebné, prišli po Danielku aj skôr.

Ešte by som chcela spomenúť materiálne podmienky v škole.

Sme bežná základná škola, ale už asi nie bežná, čo sa týka ochoty vedenia školy pri zháňaní pomôcok, riešení situácií, problémov súvisiacich so špeciálnymi požiadavkami. Máme k dispozícii oddychovú miestnosť hneď vedľa triedy. Vyživame ju každý deň. Na relaxačné hry pre Danielku, ale aj na vyučovaciu činnosť celej triedy, na samostatnú prácu. V triede máme interaktívnu tabuľu, ktorú využívame často (píšeme na ňu aj prstom). Projektor má zabudovaný reproduktor, ktorý tiež často využívame – napríklad vytváram cvičenia na precvičovanie učiva so zvukom. Danielka má na každej hodine k dispozícii počítač. Občas využívame aj učebňu PC. Na vytváranie špecifických pomôcok využívame laminovačku, suchý zips, farebné papiere, farby... - to všetko nám poskytuje škola a akýkoľvek nápad, návrh je vždy s vedením školy prejednávaný a ak to je čo len trochu možné, tak je aj ochotne zrealizovaný.

Čo je u nás základom úspešného vzdelávania?

Každodenná intenzívna spolupráca rodina - učiteľ – asistent.

Ich vzájomný rešpekt – učíme sa navzájom.

Zažité konkrétne situácie a ochota konzultovať riešenia.

Ochota venovať oveľa viac času príprave na vyučovanie, t.j. obsah každej hodiny prejsť po cvičeniach a pripraviť ho tak, aby mala Danielka možnosť zapojiť sa do činností počas celej hodiny. Dopriať jej viac času na odpoveď.

Pani asistentku pred hodinou informovať, čo presne budete robiť, ktoré cvičenie ako robiť a hlavne musí vedieť, čo je hlavným obsahom a výkonovým štandardom tematického celku, aby vedela, na čo sa má zamerať počas činností.

O každom postupe pri vysvetľovaní učiva informovať aj rodičov (stačí pár viet pri odchode domov, keď je Danielka na obede) – poviem, čo sme robili, ako jej to išlo, čo sa jej páčilo, čo odmietala, čo nové sa nám podarilo nielen na hodine, ale tiež v bežných sociálnych vzťahoch.

Na zvládanie nového učiva či komplikovaných situácií využívať obľúbené činnosti, veci – u nás to sú zvieratká a kreslenie.

Pani asistentka počas hodiny nesedí s Danielkou. Danielka sedí (mimo začiatkov v 1. ročníku) vždy so spolužiakom. Buď necháme výber na ňu, alebo jej ponúkneme naše riešenie. Chce sedieť s každým, len nie sama. Avšak pre spolužiaka vedľa nej je to trochu náročnejšie, je naozaj jej vzorom. Často sa pozerá, čo presne píše, ako to robí, takže to je poväčšine šikovnejší žiak. Danielka sa počas hodiny spolusediaceho aj pýta, aj mu niečo ukazuje (veľmi rada spolupracuje), viac sa rozpráva s asistentkou, priestor dostáva každý žiak, ale používame aj „stopku“ (konkrétne značku). Takže ďalším Danielkiným asistentom je aj spolusediaci, a preto sedenie v triede často meníme. Vždy so súhlasom všetkých detí. A nechávame sedieť s Danielkou aj slabšie deti – vtedy je však potrebná ešte väčšia kontrola ich práce od nás dospelých. Každé dieťa však chce byť Danielke nápomocné, chce s ňu spolupracovať, byť jej vzorom, ale aj ju vedieť upozorniť na nesprávne veci, čo je podstata inklúzie v našej triede

Videoscenáre a procesuálne schémy

Vizuálna podpora je určitým scenárom, ktorý pripravíme, aby sme kompenzovali chýbajúci vnútorný scenár autistu.

Procesuálne schémy je možné používať pre rôzne oblasti:

- Sebaobslužné činnosti
- Hygiena
- Domáce práce
- Príprava jedál a nápojov
- Pracovné činnosti

Miera abstrakcie procesuálnej schémy závisí od konkrétnej osoby, ktorej je schéma určená.

Vizuálnu podporu môžeme vytvoriť:

- Slovnú
- Fotografickú
- Obrázkovú
- Predmetovú

Cieľ používania procesuálnych schém (PS)

- Cieľom zavedenia/používania procesuálnych schém je, aby bol človek vďaka nim samostatný a nezávislý od pomoci iných (t. j. nezávislý aj od verbálnych pokynov).
- Cieľom nie je maximálne podrobná procesuálna schéma, ale taká, ktorá stačí osobe s autizmom k maximálne samostatnému vykonaniu celého procesu.
- Pomocou procesuálnych schém sa kompenzuje deficit v schopnostiach spracovávať sluchové podnety. „Čo je vizuálne, to je konkrétne.“ (Mesibov, 1996, in Murínová, s.35).

INŠTRUKTÁŽNE VIDEÁ – videomodeling

Každodenné využívanie IKT a internetu v súčasnosti spôsobuje, že množstvo informácií sa sprostredkúva novými formami. Jednou z nich sú práve inštruktážne videá. Pomocou internetu si vyhľadávame videá, ktoré nám jednoduchou vizuálnou formou prinášajú návod, ako napr. vyrobiť nábytok či uvariť určité jedlo. Ide o veľmi populárnu a zároveň efektívnu formu, akou sa my všetci učíme nové zručnosti.

Inštruktážne videá majú široké využitie na nácvik nových zručností - sebaobslužné, hrové, hygienické, akademické, pohybové, imitačné, sociálne i pracovné. Rozvíjajú tiež hrubú i jemnú motoriku.

Inštruktážne videá, ktoré využívame pri našej práci, sa však od bežných inštruktážnych videí líšia metodikou. Vychádzame z metódy videomodeling, ktorá využíva video ako formu vizualizácie a rešpektuje i ďalšie princípy štruktúrovaného učenia. Takéto videonávody pomáhajú zorientovať sa v danej úlohe a úspešne ju zvládnuť.

Bližšie informácie nájdete na <https://www.online.autistipresov.sk/>

Pomarančový príbeh

NAKUPOVANIE

Rozvoj sociálnej zručnosti nakupovania, alebo čo všetko sa viem naučiť pri nakupovaní.

1.

- orientácia v priestore predajne
- rozvoj hrubej motoriky
- rozširovanie slovnej zásoby na základe slovných pokynov a symbolov
- vyhľadávanie správneho tovaru v predajni pomocou symbolu (priradenie symbol-pomaranč)
- manipulácia s tovarom, vkladanie do vrecúška (rozvoj jemnej motoriky)

2.

- orientácia na displeji váhy
- vyhľadanie symbolu pomaranč na váhe (čítanie slovo – text), priradenie
- fyzika – hmotnosť

3.

- manipulácia s etiketou, prilepenie (rozvoj jemnej motoriky)

4.

- spočítavanie, pojem množstva porovnávanie (počet, váha, cena)
- čítanie
- koordinácia oko-ruka (manipulácia s kalkulačkou)

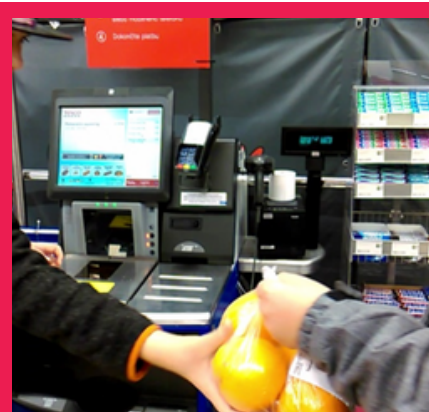

5.

- prenášanie a vkladanie do nákupného vozíka
- hrubomotorické úkony
- spolupráca dvoch spolužiakov

6.

- manipulácia s tovarom v samoobslužnej pokladni

ODŠŤAVOVANIE

Rozvoj pracovnej zručnosti prípravy pomarančov na odšťavovanie

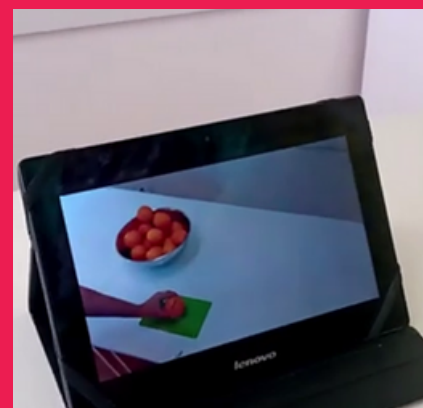

1.

- práca vo dvojici
- sociálna interakcia
- rozvoj hrubej aj jemnej motoriky
- orientácia v pracovnom priestore

2.

- videomodeling – proces predkrajovania a krájania pomarančov je pripravený ako videopostup v tablete
- žiak si najskôr pozrie, čo bude robiť

3.

- po prezretí videa dostane pokyn cez symbol konkrétneho úkonu (krájanie pomarančov)
- po získaní zručnosti predkrajovania pomarančov už nie je nutné používať video

4.

- čakanie na predkrojený pomaranč
- spolupráca učiteľ-žiak

5.

- koordinácia oko - ruka

6.

- spolupráca dvoch žiakov
- žiačka má zvládnutú zručnosť predkrajovania
- zadaná úloha je vykonávaná žiakmi úplne samostatne

Rozvoj pracovnej zručnosti samostatného odšťavovania

1.

- žiak odšťavuje v štruktúrovanom pracovnom priestore v postupnosti zľava doprava
- pred organizovaním pracovného priestoru je dôležité prihliadať na lateralitu u žiakov
- hrubomotorické pohyby
- koordinácia oko – ruka
- odhadzovanie šúp do pripravenej misy vpravo
- priradaťovanie

2.

- sledovanie objemu v pohári, prelievanie do džbánu (fyzika - objem)

3.

- nalievanie presného objemu v ml (fyzika)
- koordinácia oko – ruka
- čítanie a priradenie objemu podľa objednávky

4.

HOTOVO

Tieto fotografie znázorňujúce celý postup, počnúc nákupom a končiac nalievaním do sklíčka s menom zákazníka, sú v jednotlivých úsekoch použiteľné aj ako PROCESUÁLNA SCHÉMA k danej činnosti.

Každá z týchto činností môže byť vykonávaná jedným žiakom alebo viacerými. Pri rozdelení práce prihliadame na silné stránky daného žiaka pri vykonávaní jednotlivých úkonov.

Vizuál je veľmi dôležitý z dôvodu porozumenia daným pokynom a ich časovej postupnosti.

Dôležité je činnosť rozkrovať na kratšie časové úseky (úkony), ktoré sú pre žiaka viac zrozumiteľné a lepšie pochopiteľné. Pochopenie daných pokynov je prvým krokom k úspešnému vykonaniu aktivity žiakom. Úspešné zvládnutie čiastkových aktivít je tým najväčším predpokladom vykonávania aktivity ako celku.

Jednotlivé aktivity je možné pripraviť a prispôsobiť pre každého žiaka podľa toho, ako mu to dovoľujú jeho možnosti a schopnosti.

Časovo náročnú aktivitu je možné vykonávať so žiakmi tak, že pri jednotlivých činnostiach (úlohách) spolupracujú, dopĺňajú sa. Takto je práca ako celok vykonávaná v danom priestore spoločne (rozvoj sociálnej interakcie a kooperácie).

Viac inšpirácií a návodov nájdete na www.online.autistipresov.sk a www.myworkismyfuture.eu

Mgr. Janka Ovádová
špeciálny pedagóg, Súkromná spojená škola, Vodárenská 3, Prešov

Autistická novinka na knižnom trhu

Autizmus od A po S.

Pri príležitosti Dňa povedomia o autizme 2. 4. 2022 vyjde na pulty kníhkupectiev nová publikácia prof. Daniely Ostatníkovej a kolektívu s názvom **Autizmus od A po S.**

Ako v úvode knihy píše prof. Ostatníková:

Názov knihy vyjadruje snahu autorov obsiahnuť v jednej publikácii základné informácie o poruchách autistického spektra spolu s radami a skúsenosťami tých, ktorí sa s deťmi s touto poruchou delia o svoj život, či už osobný, alebo pracovný. Autori jednotlivých kapitol sú renomovaní odborníci, ľudia s veľkým srdcom, lekári, vedci, detskí psychiatri, klinickí psychológovia, logopédi aj liečební a špeciálni pedagógovia.

Cieľom tejto publikácie je na jednom mieste ponúknuť súčasné poznatky o výskyte porúch autistického spektra a príčinách rastúcej prevalencie, poskytnúť informácie o príčinách a patomechanizmoch týchto porúch a objasniť, prečo je dôležitý skrining a ako pristupovať k diagnostike autizmu.

Mnoho rodičov stojí pred rozhodovaním, čo po diagnostike. Kam ísť, na akého odborníka sa obrátiť? Dá sa autizmus liečiť, ako a kto mi môže pomôcť? Nie sú to však len deti s autizmom, ktorých problémy treba riešiť, ale celé rodiny, v ktorých je autizmus každodennou realitou. Rodičia hľadajú odpovede na otázky, akú perspektívu majú ich deti a čo bude, keď sa z nich stanú dospelí ľudia. Aj na to sa v knihe pokúsili odpovedať kompetentní odborníci. Tí, ktorí sa autizmom zaoberajú, odkedy sme na Slovensku začali vnímať túto poruchu.

Svedectvá rodičov, ktoré sú začlenené do textu kapitoly o rodinách detí s autizmom, svedčia o tom, že ani dnes nie je zbytočné zvyšovať povedomie o autizme, a to aj u odbornej verejnosti. Dokazujú, že ešte stále veľa detí neprechádza skriningom a k diagnóze sa rodičia dopracujú cez mnoho prekážok a neskoro.

Záver knihy je venovaný informáciám o súčasnom stave fungovania systému starostlivosti o deti s PAS na Slovensku a o schémach podpory.

Aj vďaka úsiliu autorov tejto knihy sa na Slovensku zaviedli štandardné postupy, ktoré odborníkov usmernia v tom, ako postupovať podľa na dôkazoch založených poznatkov pri skriningu, diagnostike, farmakoterapii a manažmente osôb s poruchou autistického spektra.

Všetkých, ktorých zaujíma svet autizmu, určite poteší táto novinka na knižnom trhu. Tak neváhajte, kúpou tejto knihy zároveň podporíte aktivity Akademického centra výskumu autizmu a nepriamo tým aj mnohé rodiny, pre ktoré je autizmus dennodennou realitou, s ktorou ráno vstávajú a večer sa ukladajú spať. Knihu ocenia tak odborníci ako aj široká verejnosť.

Verím, že pre všetkých bude impulzom k zamysleniu sa a pomôže nám všetkým stať sa vnímavejšími k potrebám ľudí, ktorí žijú okolo nás a s nami.

Priateľský koláč

Kooperácia, tím, fundovanosť, koordinácia, regulácia, organizácia.

Takýmito rôznymi slovami môžeme nazvať ucelenú, výkonnú skupinu ľudí, ktorá usporiadané pracuje na predloženom projekte a výsledkom je hodnotný funkčný produkt alebo vykonaná služba.

Všetko sú to zložité pojmy a slová, je ich veľmi veľa a často sú úplne zbytočné.

My máme na to u nás v kuchyni totiž celkom jednoduché a výstižné slovo **PRIATEĽSTVO**.

Keď zorganizujete päť detí v jednej malej kuchyni a oni dokážu spoločne upiecť koláč, je to hlavne preto, že sú priatelia.

Dokážu si pomáhať, poradiť, ukázať jeden druhému, ako sa to správne robí, a ešte z toho majú aj radosť.

A tak to má byť. Tak sa to medzi priateľmi robí a tak to treba aj nazývať. Priateľstvo.

RECEPT

POTREBUJEME:

- 6 celých vajec
- 40 dkg kryštálového cukru
- 2 dcl oleja
- 40 dkg polohrubej múky
- 1 ks prášok do pečiva
- 1 kg nastrúhaných jabĺk
- škoricca
- vanilkový cukor
- sušené hrozienka

POSTUP:

Múku preosejeme, premiešame s práškom do pečiva. Vajíčka postupne vyšľaháme s kryštálovým cukrom do peny. Do vyšľahanej vajíčkovej zmesi prilejeme olej a múku s práškom do pečiva, premiešame – už nešľaháme. Vznikne husté cesto, ktoré sa však dá liať. Na tukom vymastený a múkou vysypaný plech rozotrieme polovicu cesta, posypeme nastrúhanými jablkami, podľa chuti sušenými hrozienkami, škoricou a vanilkovým cukrom.

Jablká polejeme druhou časťou cesta tak, aby boli zakryté tenkou vrstvou.

Pečieme vo vyhriatej rúre, pri teplote 160 – 180 stupňov, približne 35 – 45 minút.

PONUKA programov inovačného vzdelávania

Pracujete s deťmi a žiakmi s autizmom?

Chýbajú vám aktuálne a ucelené informácie o metodikách a prístupoch, ktoré viete využiť vo svojej pedagogickej a odbornej praxi?

Vyberte si z ponuky akreditovaného vzdelávania podľa § 55 zákona č. 135/2019 Z.z. na základe oprávnenia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pod evidenčným číslom 37/2021-IV.

Poskytovateľ vzdelávania:

Francesco - regionálne autistické centrum, Vodárenská 3, Prešov

Prihlasovanie:

priebežne počas celého roka

Začiatok vzdelávania:

po naplnení kapacity 15 účastníkov/program

Forma vzdelávania:

prezenčná, online - v závislosti od aktuálnych protipandemických opatrení

Prihlasovanie mailom:

autisti.po@gmail.com

Prihlášku na jednotlivé programy nájdete na:

<https://www.autistipresov.sk/ponuka-akreditovaneho-inovacneho-vzdelavania/>

Novinka pre rok 2022

Možnosť absolvovať v jednotlivých programoch len vybrané moduly.

špecifiká edukácie detí s PAS
v materskej škole

program pre učiteľov
bežných materských škôl
a špeciálnych materských škôl

rozsah: 50 hodín
cena: 300 €

špecifiká edukácie detí s PAS
v základnej a strednej škole

program pre učiteľov
bežných základných a stredných škôl,
ktorí vzdelávajú žiakov s PAS

rozsah: 37 hodín
cena: 222 €

špecifiká edukácie detí s PAS
v špeciálnej základnej
a praktickej škole

program učiteľov špeciálnych škôl,
vzdelávajúcich žiakov s PAS

rozsah: 50 hodín
cena 300 €

pedagogický asistent v procese vzdelávania
žiakov s PAS

program pre pedagogických asistentov
a vychovávateľov
pracujúcich so žiakmi s PAS

rozsah: 33 hodín
cena: 200 €

klient s PAS v poradenskom zariadení

program pre odborných zamestnancov ČŠPP a CPPP,
školských špeciálnych pedagógov a psychologov
pracujúcich v bežných základných školách

rozsah: 50 hodín
cena: 300 €